

WAT IS GELD?

DEUR

DR PHILIP THEUNISSEN COMPUTUS BESTUURSBURO

In 'n primitiewe dorpie, sowat 20,000 jaar gelede, het daar 'n jagter, 'n kleremaakster en 'n bakker gewoon. Buite die dorpie was daar 'n koringboer en ook 'n melkboer. In die berg daar naby het 'n ou man gewoon wat mooi klippe versamel het. Elkeen van hierdie persone het baie gou agtergekom dat hulle hulle werk geniet as hulle spesialiseer en ook meer produkte kan produseer as hulle hulleself op een aktiwiteit toespits. Gevolglik het die onderlinge uitruil van produkte baie belangrik geword om hulle eie situasie mee te kon verbeter.

Die uitruilskema het baie doeltreffend gewerk maar die enigste probleem was dat die jagter graag vleis vir klere by die kleremaakster wou ruil maar sy was 'n vegetariër. Die melkboer wou graag sy kaas vir brood by die bakker ruil maar laasgenoemde kry 'n uitslag van suiwelprodukte. Die ou oom in die berg vrek weer oor biltong maar hou nie daarvan om diere dood te maak nie. Die jagter ruil toe van sy vleis vir 'n goue klippie by die ou oom. Toe die kleremaakster die klippie sien bied sy dadelik aan om vir die jagter 'n stel klere te maak in ruil vir die mooi klippie. Die melkboer het weer die goue klippie in ruil vir kaas by die kleremaakster gekry en dit vir die bakker gaan aanbied vir brood.

Later word net die goue klippies as betaalmiddel aanvaar en 'n goudsmid kom vestig hom op die dorp wat die groot klippe tot ewe groot kleiner stene verwerk sodat elke steen dieselfde gewig is. Hy bêre die onverwerkte klippe in sy kluis. Op 'n dag het die kleremaakster nie 'n goue steen byderhand om vir die melkboer te gee nie. Sy gee toe vir hom 'n brief wat aan die goudsmid opdrag gee om 'n steen te maak uit een van haar onverwerkte klippe in sy kluis en dit aan die melkboer te gee. Meer mense begin toe sommer die briefies gebruik en later ruil hulle bloot die briefies vir produkte uit in plaas daarvan om elke keer by die goudsmid 'n steen te gaan haal. So ontstaan papiergeld in die plek van goue stene.

Ruilmiddel

Die inwoners van die primitiewe dorpie het met verloop van tyd 'n geldstelsel ontwikkel wat vir almal as ruilmiddel aanvaarbaar was. Geld, eerder as elkeen se selfgeproduseerde produkte, kon toe vir 'n ander se produkte verruil word. Geld verteenwoordig dus 'n produk en stel mense in staat om een produk te vervaardig maar 'n ander te verbruik. Geld gee vryheid om iets anders te verbruik as wat 'n mens self kan produseer. As daar in aanmerking geneem word dat produkte weer die resultaat van arbeid is, is geld in wese 'n ruilmiddel vir arbeid.

In die voorbeeld van die primitiewe dorpie kon die ontwikkeling van die geldstelsel bietjie versnel word. In die werklike lewe het hierdie ontwikkeling oor eeue heen plaasgevind. Die

mensdom het met verloop van tyd verskeie items as ruilmiddel uitprobeer. Onderskeie groepe het ook nie noodwendig dieselfde items as ruilmiddel gebruik nie. Ruilmiddels wat gebruik was, was skulpe, klippe, boombas, walvistande, hondetande en vere. Ander ruilmiddels soos vee, vrugte en graan, is ook gebruik.

Die eenvoudige feit is gevolglik dat geld enigiets kan wees wat mense wil hê dit moet wees. Dit is egter nie te sê dat die ooreengekome geldstelsel noodwendig goed en sonder gebreke is nie. Die gemene deler tussen al die verskillende stelsels is dat die gebruikers daarvan onderling tevrede moet wees dat dit 'n aanvaarbare ruilmiddel is waarmee hulle met vertroue met mekaar kan handel dryf.

Waarde

Geld opsigsself het geen waarde nie maar dit bied toegang tot waarde. Wat in die voorafgaande verhaaltjie opval, is dat geld mettertyd sy direkte waarde verloor het en slegs 'n syfer op 'n papier begin raak het. In die internet-era het geld selfs 'n digitale aanduiding geword. Hierdie oontkoppeling van geld aan iets wat 'n werklike waarde het word moontlik gemaak omdat mense daarvan oortuig is dat geld 'n waarde het en ook hierdie waarde kan behou. As mens egter mooi daarvoor nadink, is geld 'n baie wankelrige basis om 'n finansiële stelsel op te baseer aangesien die waarde daarvan baie meer simbolies as realisties is.

Gelukkig hoef ons nie net op die geloof van mense in die waarde van geld te vertrou nie. Hoewel geld opsigsself geen waarde het nie, sit daar darem 'n oorganisasieo daaragter wat tot op 'n sekere vlak die waarde van geld kan waarborg. Vroeër is hierdie rol deur individuele banke vervul maar deesdae het elke land 'n sentrale bank wat die waarde van sy geldeenheid rugsteun. Hierdie waarborge hou mense se vertroue in 'n geldeenheid in stand.

Kenmerke

Dit is duidelik dat 'n geldeenheid opsigsself geen waarde het nie omdat dit in wese 'n konsep vir waarde is wat in mense se koppe bestaan eerder as wat die waarde fisies bepaalbaar is. Gevolglik moet geld oor sekere kenmerke beskik om as geldeenheid te kan dien:

Ruilmiddel: Geld moet teen enige goedere of dienste geruil kan word, ongeag wie daarby betrokke is.

Rekeneenheid: Die waarde van die te ruilde goedere of dienste moet in 'n bepaalde hoeveelheid geld uitgedruk kan word.

Duursaam: Geld moet by voorkeur met verloop van tyd nie tot niet kan gaan nie.

Deelbaar: Die geldeenheid se waarde moet verklein of vergroot kan word om by die waarde van die goedere of diens aan te kan pas.

Draagbaar: Geld moet 'n hoë waarde volgens sy gewig hê sodat dit gemaklik rondgedra kan word.

Wisselbaar: Geld moet vir elkeen dieselfde waarde hê, ongeag wie daarmee wil koop of waar daarmee gekoop word.

Intrinsiek: Geld se intrinsieke waarde moet gelykstaande wees aan die waarde wat dit in die betalingsverkeer verteenwoordig.

Geld is dus enigiets waarop mense ooreenkom om hul produkte en dienste onderling mee uit te ruil maar het opsigself geen waarde van sy eie nie. Dit is 'n onderlinge betroubare simboliese konsep wat mense op die waarde van hulle arbeid plaas. Geld se ondersteunende waarde is dus arbeid en daarom kan geld as blote simbool opsigself nie vir mense rykdom skep nie. Die enigste werklik rykdom wat die mens kan akkumuleer is om sy kennis, ondervinding en vaardighede te verbeter sodat hy die waarde van sy arbeid kan verhoog.